

ИЗВЕШТАЈ О ПОТРЕБИ РЕГУЛИСАЊА ЦЕНА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ ЗА ГАРАНТОВАНО СНАБДЕВАЊЕ ЗА 2025. ГОДИНУ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Одредбама Закона о енергетици („Службени гласник РС”, број 145/2014, 95/2018 – др. закон, 40/2021, 35/2023 – др. закон, 62/2023 и 94/2024) - у даљем тексту Закон о енергетици, које су у потпуности усклађене са тзв. Трећим енергетским Пакетом прописа ЕУ и делимично са тзв. Пакетом Чисте Енергије ЕУ који, између осталог, регулишу и тржиште електричне енергије, предвиђено је да Агенција за енергетику Републике Србије (у даљем тексту: Агенција), сваке године анализира потребу регулисања цена електричне енергије за гарантовано снабдевање, односно утврди да ли су се стекли услови да се престане са регулацијом цена електричне енергије за домаћинства и мале купце.

Закон о енергетици је уједно утврдио који су критеријуми на основу којих ће Агенција оцењивати потребу регулације цена електричне енергије за гарантовано снабдевање, као и да Министарство рударства и енергетике РС, енергетски субјекти и надлежни орган за заштиту конкуренције треба да доставе податке и оцене из своје надлежности за потребе израде овог извештаја.

Као подлога за израду овог извештаја коришћени су подаци које Агенција прикупља од енергетских субјеката кроз редовно обављање својих послова, као и подаци и оцене добијени од Министарства рударства и енергетике РС, енергетских субјеката и надлежног органа за заштиту конкуренције крајем 2024. и почетком 2025. године.

ЗАКОНСКИ ОСНОВ ЗА РЕГУЛАЦИЈУ ЦЕНА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ ЗА ГАРАНТОВАНО СНАБДЕВАЊЕ

Одредбом члана 88. Закона о енергетици прописано је да, поред других, регулисане цене могу бити и цене електричне енергије за гарантовано снабдевање.

Агенција је дужна да једанпут годишње анализира потребу регулисања наведених цена на основу испуњености следећих услова и критеријума:

- 1) да је потреба за гарантованим снабдевањем праћена скупом мера за развој ефикасне конкуренције, као и проценом тих мера;
- 2) да су категорије крајњих купаца које имају право на гарантовано снабдевање одређене анализом тржишта и недискриминаторним третманом снабдевача;
- 3) да су сви крајњи купци на гарантованом снабдевању информисани о могућностима да бирају конкурентне тржишне понуде, да буду директно информисани најмање сваког квартала о доступности понуда и уштеда на конкурентном тржишту, посебно о уговорима са променљивим ценама електричне енергије и да им буде обезбеђено пружање помоћи за прелазак на другу тржишну понуду и
- 4) да се сви крајњи купци информишу о могућностима уградње напредних бројила, да се не доводе у неповољнији положај по питању уградње напредних бројила у односу на купце из исте категорије потрошње и да им се пружи сва неопходна помоћ.

и припреми и објави извештај о потреби даљег регулисања цене електричне енергије за гарантовано снабдевање.

Агенција је дужна да у року од осам дана од дана усвајања извештаја исти достави Министарству. У случају када извештај покаже да је регулисање цене гарантованог снабдевања и даље потребно, Министарство је дужно да у року од месец дана у складу са Уговором о оснивању Енергетске заједнице обавести Секретаријат Енергетске заједнице.

1. ОЦЕНА КРИТЕРИЈУМА ДА ЈЕ ПОТРЕБА ЗА ГАРАНТОВАНИМ СНАБДЕВАЊЕМ ПРАЋЕНА СКУПОМ МЕРА ЗА РАЗВОЈ ЕФИКАСНЕ КОНКУРЕНЦИЈЕ, КАО И ПРОЦЕНОМ ТИХ МЕРА

У циљу унапређивања и усмеравања развоја тржишта електричне енергије на принципима недискриминације и ефикасне конкуренције, Агенција сагласно својим надлежностима утврђеним чл. 48-61 Закона о енергетици, предузима мере којима се обезбеђује стабилан, транспарентан и недискриминаторан регулаторни оквир за све купце електричне енергије, кориснике система и инвеститоре.

Развоју ефикасне конкуренције на тржишту електричне енергије пре свега доприноси обезбеђење приступа преносној и дистрибутивном мрежи електричне енергије свих корисника система под једнаким условима што је утврђено правилима о раду система донетим од стране оператора преносног и оператора дистрибутивног система електричне енергије у Републици Србији, на која је Агенција дала сагласност. Применом истих принципа, правила и техничких услова на све кориснике система онемогућава се обезбеђење повлашћеног положаја за неке кориснике система у односу на друге и тиме избегава сваки облик дискриминације на тржишту електричне енергије, а прописани институт жалбе пружа додатну заштиту корисницима система којима је одбијен приступ систему. Жалба се подноси Агенцији, која кроз оцену законитости решења којим се одбија приступ систему врши и додатно праћење оператора система у поступку примене правила о раду система. Исти принципи важе и у погледу прикључења на систем за пренос и дистрибуцију електричне енергије. Наиме оператори преносног и дистрибутивног система доносе Правила о прикључењу на које Агенција даје сагласност. Такође Агенција даје сагласност и на Процедуру прикључења коју доноси оператор преносног система. Принципи, правила и технички услови из наведених правила и процедура примењују се под истим условима на све подносиоце захтева за прикључење, а институт жалбе у случају прикључења, пружа додатну заштиту подносиоцима захтева за прикључење који су незадовољни одлукама оператора система. Жалба се подноси Агенцији, која кроз оцену законитости решења о прикључењу врши и праћење рада оператора система у поступку примене правила и процедура у вези са прикључењем.

Стварању стабилног регулаторног оквира за отварање и развој тржишта електричне енергије, допринело је и доношење од стране Агенције више правила од којих су за сврху израде овог извештаја најзначајнија: Правила о промени снабдевача, Одлука о поступку остваривања права крајњег купца на приступ подацима о сопственој потрошњи електричне енергије и природног гаса, Правила о праћењу техничких и комерцијалних показатеља регулисања квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом (Правила о квалитету), као и Правила о спречавању злоупотреба на тржишту електричне енергије. Донетим Правилима о промени снабдевача, омогућено је сваком купцу електричне енергије да уколико то жели, на брз, лак и ефикасан начин промени снабдевача електричном енергијом. Цео процес је бесплатан и не може трајати више од 21 дан од дана пријема захтева купца. На овај начин омогућено је сваком купцу на тржишту електричне енергије у Републици Србији да изабере снабдевача који му навише одговара. Додатно, процес олакшава и Апликација за поређење цена електричне енергије, коју сагласно последњим изменама

и допунама Закона о енергетици из новембра 2024.године, треба да развије Агенција до почетка јуна 2025.године. Наведене измене и допуне Закона о енергетици, такође прописују и рок од 6 месеци од ступања на снагу овог закона за доношење нових Правила о промени и колективној промени снабдевача и агрегатора, као и обавезу да од 1. јануара 2026.године поступак промене снабдевача траје 24 часа.

Одлуку о поступку остваривања права крајњег купца на приступ подацима о сопственој потрошњи електричне енергије и природног гаса, Агенција је донела у јулу 2016. године, како би се, у циљу отварања тржишта, омогућило крајњем купцу да добије потпуне податке о сопственој потрошњи јер без ових података потенцијални снабдевач са којим би купац преговарао, ради промене ранијег снабдевача, не би могао да сачини прецизну ценовну понуду.

Правила о квалитету су успостављена са циљем да се ближе одреде показатељи техничког и комерцијалног квалитета испоруке и комерцијалног квалитета снабдевања електричном енергијом, а касније и начин поступања у случају одступања од захтеваних вредности показатеља, како је то дефинисано у Закону о енергетици, чиме би се, због пеналисања оператора система који одступају од прописаног квалитета испоруке и снабдевања електричном енергијом, свим потрошачима електричне енергије омогућио исти квалитет снабдевања под једнаким условима.

Агенција је донела и Правила о спречавању злоупотреба на тржишту електричне енергије, којима се ближе уређују услови за регистрацију учесника на veleпродајном тржишту електричне енергије у складу са обавезама Републике Србије преузетим потврђеним међународним споразумима и Законом о енергетици. Такође, Агенција је донела и Упутство за спровођење поступка регистрације, вођење Регистра и праћење учесника на veleпродајном тржишту. Сагласно наведеним правилима и овом упутству, Агенција спроводи поступак регистрације учесника на veleпродајном тржишту електричне енергије и природног гаса. Поступајући по поднетим регистрационим пријавама учесника који намеравају да врше veleпродајне трансакције пласирањем налога за трговање, Агенција уписује у регистар, који је јаван и доступан на интернет страници Агенције, учеснике на veleпродајном тржишту електричне енергије у Републици Србији.

Агенција је донела и Правилник о начину вођења поступка и изрицању мера и вођењу регистра изречених мера, који се примењује на оне учеснике на тржишту који не извршавају своје обавезе прописане Законом о енергетици, а све у циљу стабилног развоја тржишта електричне енергије. Имајући у виду да је наведеним изменама и допунама Закона о енергетици из новембра 2024.године, проширен круг мера и санкција које Агенција може да изрекне у поступцима контроле законитости односно правилности у раду субјеката надзора, и то на: налог за успостављање законитости, привремену или трајну забрану вршења руководећих функција менаџменту и новчану казну, у току

је, а у складу са Законом о енергетици израда имена и допуна наведеног правилника као и доношење нових аката којим ће се омогућити изрицање мера и санкција од стране ове Агенције.

У наставку текста је приказан остварен ниво конкурентности на малопродајном тржишту електричне енергије у Републици Србији у 2023. години.

1.1. Конкурентност на малопродајном тржишту електричне енергије

Ефикасна конкуренција на малопродајном тржишту електричне енергије је одраз структуре тржишта и активности учесника (снабдевача и крајњих купаца) који учествују на њему, а она захтева, између осталог:

- довољан број снабдевача који активно учествују на малопродајном тржишту електричне енергије, као резултат могућности слободног уласка нових снабдевача на тржиште и ефикасних ценовних сигнала доступних свим учесницима на тржишту,
- могућност избора - у форми нижих цена и/или квалитетнијих услуга - за купце активне на малопродајном тржишту електричне енергије и
- ефикасан процес промене снабдевача.

Структура малопродајног тржишта електричне енергије је превасходно условљена могућношћу слободног уласка нових снабдевача на тржиште, односно отклањањем административно-техничких, правних и регулаторних препрека, као и лакоћом изласка са тржишта.

У циљу развоја ефикасне конкуренције на малопродајном тржишту електричне енергије, Агенција, има задатак да, у прописаним оквирима, предузима мере којима се елиминишу, или у што већој мери ублажавају улазне баријере, како би се омогућило учешће што већег броја снабдевача на тржишту, односно створиле претпоставке за улазак нових конкурената.

За потребе оцене ефикасности функционисања малопродајног тржишта електричне енергије у Србији, односно оствареног нивоа конкурентности, Агенција ће у наредном периоду, када се за то стекну услови, утврдити појединачне показатеље које ће пратити, вредновати (утврдити захтеване вредности), одредити пондере за потребу израчунавања јединственог (свеобухватног) показатеља конкурентности и пратити их у дужем временском периоду и оцењивати њихово кретање, у циљу ефикаснијег функционисања тржишта.

У Србији се издвајају два сегмента малопродајног тржишта електричне енергије:

- малопродајно тржиште за крајње купце који купују електричну енергију на слободном тржишту електричне енергије (комерцијално снабдевање) и
- малопродајно тржиште за крајње купце који купују електричну енергију на регулисаном тржишту (гарантовано снабдевање) - домаћинства и мали купци.

1.2. Малопродајно тржиште - комерцијалног снабдевања

Развој слободног малопродајног тржишта за комерцијално снабдевање према количини и структури продате електричне енергије по годинама се одвијао следећом динамиком:

Табела 1: Учешће снабдевача у продаји крајњим купцима на слободном тржишту

Снабдевач	Енергија (MWh)				Учешће (%)			
	2020.	2021.	2022.	2023.	2020.	2021.	2022.	2023.
Снабдевач 1	12.702.415	13.678.662	14.725.924	15.085.838	95,5%	96,2%	99,8%	99,9%
Снабдевач 2	444.104	446.275	22.878	12.074	3,3%	3,1%	0,2%	0,1%
Снабдевач 3	68.000	43.096	219		0,5%	0,3%	0,0%	0,0%
Снабдевач 4	26.849	18.457	111		0,2%	0,1%	0,0%	0,0%
Снабдевач 5	25.447	11.632			0,2%	0,1%	0,0%	0,0%
Снабдевач 6	13.550	11.322			0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Снабдевач 7	8.499	6.187			0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 8	5.249	4.005			0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 9	4.259	3.695			0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 10	4.222	2.697			0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 11	2.444				0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 12					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 13					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 14					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 15					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 16					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 17					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Снабдевач 18					0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Укупно:	13.305.038	14.226.028	14.749.132	15.097.911	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

У посматраном периоду 2020-2023. године, право на регулисане цене за крајње купце су имали само домаћинства и мали купци. Домаћинства су од 1. јануара 2015. године стекла право да слободно бирају снабдевача на тржишту електричне енергије. Укупно продата енергија на комерцијалној основи од 2020. године је годишње расла: за 7% у 2021. у односу на 2020., за 4% у 2022. у односу на 2021. и за 2% у 2023. у односу на 2022. што даје просечан годишњи раст од око 4%. Такође, учешће продате енергије на комерцијалној основи у односу на укупну продају крајњим купцима се кретало у следећим процентима: 47,1% у 2020. години, 48,3% у 2021. години, 50,2% у 2022. години и 51,7% у 2023. години. Раст продаје електричне енергије на комерцијалној основи није последица преласка великог броја купаца који имају право на регулисане цене на снабдевање на комерцијалној основи, већ је последица нејасноћа у третману превасходно малих купаца. У овом периоду многи купци који нису имали законско право на регулисане цене за крајње купце и даље су снабдевани по регулисаним ценама.

На слободном тржишту је присутан велики број снабдевача, али мало њих користи право да снабдева крајње купце.

Табела 2: Број снабдевача крајњих купаца на слободном тржишту у периоду 2020. – 2023.

Снабдевање крајњих купаца на слободном тржишту	2020.	2021.	2022.	2023.
Број лиценцираних снабдевача	64	65	66	74
Број снабдевача који су снабдевали крајње купце	11	10	4	2

Раст броја снабдевача који су снабдевали крајње купце до 2021. године указивао је да постоји одређени тржишни потенцијал који нажалост није искоришћен, што је резултирало падом броја снабдевача који су снабдевали крајње купце у периоду 2020.-2023. године.

1.2.1. Концентрација тржишта

Тренутно је у Србији ниво концентрације слободног тржишта за крајње купце изузетно висок. Најчешћи показатељи структуре тржишта, односно његове концентрације или либерализације су:

- **степен тржишне концентрације три највећа снабдевача (CR3)** је најједноставнији и најчешће коришћени показатељ концентрације тржишта. Границе тржишне доминације CR1 > 33,3%, CR3 > 50%, CR5 > 66,7 %.

Табела 3: Степен тржишне концентрације снабдевача крајњих купаца на слободном тржишту у периоду 2020. – 2023.

Снабдевач	2020.	2021.	2022.	% 2023.
Највећи - CR1	95,5	96,2	99,8	99,9
3 највећа - CR3	99,3	99,6	100,0	100,0

Учешће три снабдевача са највећим обимом продаје електричне енергије крајњим купцима је изузетно високо, а о коликој тржишној доминацији се ради, још се јасније види из степена тржишне концентрације највећег снабдевача – ЕПС који је у просеку у свим годинама, снабдевао са преко 95% енергије крајње купце на слободном тржишту. У 2023. години је дошло до даљег раста концентрације слободног тржишта због енергетске кризе, посматрано по учешћу највећег снабдевача – ЕПС од 99,9%, као и степена тржишне концентрације три највећа снабдевача (CR3) од 100%.

- **Херфиндал - Хиршманов индекс (НИ)** изражава степен концентрације тржишта као суму квадрата учешћа сваког појединачног снабдевача на тржишту. Што је вредност мања, то је развијенија конкуренција на тржишту.

Табела 4: Херфиндал - Хиршманов индекс (НИ) остварен у периоду 2020. – 2023.

Показатељ нивоа концентрације	2020.	2021.	2022.	2023.
НИ	9.126	9.255	9.969	9.984

Како су границе тржишне концентрације:

НИ <1000 - неконцентрисано тржиште; 1001 < НИ < 2000 – умерено концентрисано и НИ >2001 – концентрисано тржиште, очигледно је да се, према овом показатељу може констатовати да

постоји висока концентрација, односно да ово тржиште карактерише монополска тржишна структура.

- **број снабдевача са тржишним учешћем према продатој енергији** изнад одређеног процента, нпр. 5% - границе тржишне доминације.

Табела 5: Број снабдевача са тржишним учешће у периоду 2020. – 2023.

Снабдевачи са тржишним учешћем >5%	2020.	2021.	2022.	2023.
Број снабдевача	1	1	1	1

И у овом случају, јасно је да постоји само један снабдевач чије је учешће у продаји електричне енергије крајњим купцима веће од 5% - ЕПС, односно да је тржишна структура таква да постоји безначајна конкуренција.

1.3. Малопродајно тржиште - гарантовано снабдевање

Процент купаца који имају право на регулисану цену електричне енергије за крајњег корисника у односу на укупан број купаца, исказано преко броја мерних места, износи преко 97% у свим годинама посматраног периода. Посматрано по количини испоручене електричне енергије 52,9%, 51,7%, 49,8% и 48,3% од укупно потрошене електричне енергије продато је по регулисаним ценама крајњим купцима у Србији респективно у 2020, 2021, 2022 и 2023 години.

Међу купцима који имају право на регулисано снабдевање (домаћинства и мали купци), број купаца који су променили снабдевача је занемарив. Практично, сви крајњи купци који су имали право на регулисане цене у посматраном периоду су то право и користили. Ово тржиште је високо концентрисано, постоји само један снабдевач – ЕПС, што указује да то тржиште одликује монополска тржишна структура.

1.4. Однос између остварених цена на велепродајном и малопродајном тржишту електричне енергије

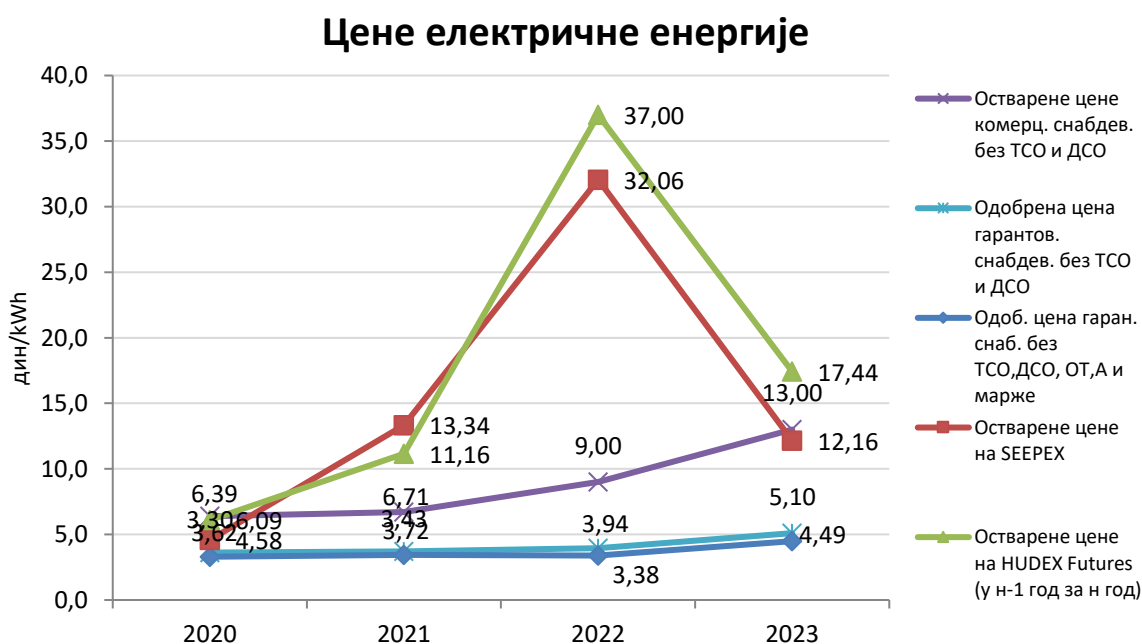
Један од најчешћих показатеља конкурентности на малопродајном тржишту електричне енергије је просечан годишњи „марк-ап“ који представља разлику између остварених цена на велепродајном (транспарентна тржишна цена – берзанска цена) и малопродајном тржишту електричне енергије (само енергија, изузимајући трошкове коришћења преносне - ТСО и дистрибутивне - ДСО мреже и остале накнаде) у одређеном временском периоду. Основни задатак је да се спречи негативни марк-ап, односно ниже остварене цене (само енергетски део) на малопродајном тржишту у односу на велепродајно тржиште електричне енергије, што представља апсолутну препреку за улазак на тржиште нових снабдевача, а према томе и конкуренцију.

За поређење односа између набавне цене по којој су снабдевачи набављали електричну енергију за продају купцима на слободном тржишту, набавне цене електричне енергије која је одобрена гарантованом снабдевачу (без трошкова преноса и дистрибуције) и велепродајне берзанске цене за чију илустрацију су коришћени подаци са српске берзе - SEEPEX (као берза на којој снабдевачи могу да тргују електричном енергијом у Републици Србији) за тржиште дан унапред (DAM) и HUDEX

Futures¹ за narednu godinu, mogu da posluže podaci u sledećoj tabeli, gde je prikazano kretanje ostvarenih i odobrenih cena u periodu 2020-2023 godine:

Табела 6: Цене електричне енергије (без ПДВ и такси) на veleprodajном и maloprodajном тржишту 2020. – 2023.

Цене електричне енергије		дин/kWh				
		2020.	2021.	2022.	2023.	просек 2020.-2023.
1	Остварене малопродајне цене на слободном тржишту, без ТСО и ДСО	6,39	6,71	9,00	13,00	8,78
2	Одобрене цене за гарантовано снабдевање без трошкова ТСО и ДСО	3,62	3,72	3,94	5,10	4,10
3	Одобрене цене за гарантовано снабдевање, без трошкова ТСО, ДСО, ОТ ² , А ³ и пословне добити	3,30	3,43	3,38	4,49	3,65
4	Остварене veleprodajне цене на SEEPEX DAM	4,59	13,34	32,06	12,16	15,53
5	Остварене veleprodajне цене на HUPX Futures (у н-1 год за год. н)	6,79	11,16	37,00	17,44	17,92
Индекси	4/1	72	199	356	94	177
	4/2	127	358	813	238	379
	4/3	139	389	948	271	426

Слика 1: Цене електричне енергије (без ПДВ и такси) у дин/kWh

¹ Futures - Тржиште за будућност; аукција на којој учесници на тржишту купују и продају електричну енергију за испоруку у одређеном будућем периоду

² Оперативни трошкови

³ Амортизација

Уколико се упореде остварене велепродајне DAM и малопродајне цене на слободном тржишту, уочава се да су велепродајне цене у просеку за све четири посматране године више за 77% од малопродајних цена, што је разлика у цени која апсолутно не може бити подстицајна за развој овога тржишта. У 2023. години дошло је до значајног пада велепродајне DAM цене у односу на 2022. годину, међутим, и поред значајног пада оне су биле за око 1,8 пута више од остварених малопродајних цена на слободном тржишту (негативни марк-ап), што дугорочно посматрано представља апсолутну препреку за улазак на тржиште нових снабдевача, а према томе и развој конкурентског тржишта. Ова, и даље, велика разлика велепродајних DAM цена у односу на остварене малопродајне цене на слободном тржишту имао је за последицу смањења броја снабдевача који су снабдевали крајње купце на слободном тржишту. Опадајући тренд броја снабдевача који су активно снабдевали крајње купце на слободном тржишту остварен је у читавом посматраном периоду. Коначно, у 2023. години број снабдевача који су активно снабдевали крајње купце на слободном тржишту надаље драстично опада (2), а негативни марк-ап је огроман - велепродајне DAM цене биле су 1,8 пута веће од остварених малопродајних цена на слободном тржишту. Такође, упоређивањем остварених велепродајних цена по годинама и одобрених цена набављене електричне енергије укључених у обрачун регулисане цене за крајње купце (у табели под ред бр.2 су набавне цене увећане за оперативне трошкове, амортизацију и пословну добит снабдевача, под ред. бр.3 су само одобрене набавне цене електричне енергије) уочава се постојање негативног марк-апа, односно нижих одобрених цена за малопродајно тржиште у односу на остварене велепродајне цене од преко 3,7 пута у оба случаја у посматраном периоду 2020 - 2023. Ове разлике у ценама значе да је било какав покушај развоја малопродајног тржишта за купце електричне енергије који имају право на регулисану набаву немогућ – нити снабдевачи имају мотива да купују електричну енергију по вишим, а продају по нижим ценама, нити купци имају мотива да плаћају значајно скупљу електричну енергију у односу на ону која им се нуди по регулисаној цени.

1.5. Функционисање малопродајног тржишта електричне енергије у Србији

Један од показатеља који се често користи у међународној литератури и пракси је проценат купаца који знају да имају могућност промене снабдевача. Иако су информације о могућностима и начину промене снабдевача веома присутне у средствима јавног информисања, за тачнију процену је потребно спровести анкете о информисаности крајњих купаца. Од ступања на снагу Закона о енергетици који је омогућио крајњим купцима (укључујући и домаћинства) да промене снабдевача, није истраживан степен информисаности купаца, тако да у овом тренутку не располажемо неопходним информацијама како би могли да изведемо било какав закључак.

Од велике помоћи купцима би било постојање поуздане интернет адресе (вебсајта) на коме би се могле упоредити понуде свих активних снабдевача крајњих купаца, као и показатељ ценовног ранга за упоредиву понуду⁴. Агенција је препознала потребу за постојањем упоредног калкулатора цена свих активних снабдевача, који би био базиран на подацима сваког снабдевача понаособ. Снабдевачи имају законску обавезу да на својој интернет страници објављују овакве податке.

⁴ Разноврсност и доступност комерцијалних понуда које снабдевачи нуде купцима на тржишту, као што су: временски променљиве тарифе, онлајн понуде, разноликост начина плаћања, пакети услуга, понуде за управљање потрошњом, издавање гаранција порекла и друго

1.6. Стопа промене снабдевача

Један од показатеља који указује на то како функционише малопродајно тржиште електричне енергије је и проценат купаца који су променили снабдевача. Овај показатељ може бити екстерни и интерни.

- **екстерни (број купаца – мерних места, који су променили снабдевача у односу на укупан број купаца, односно мерних места)**

Код гарантованог снабдевања није забележено да је неки купац променио снабдевача. У оквиру комерцијалног снабдевања, располажемо следећим подацима:

Табела 7: Промена снабдевача на слободном тржишту за крајње купце

Снабдевање крајњих купаца на слободном тржишту	2020.	2021.	2022.	2023.
Показатељ промене снабдевача – енергија	2,3%	4,0%	1,1%	0,6%
Показатељ промене снабдевача - број мерних места	0,3%	0,3%	0,4%	0,3%

- **интерни (број купаца који мењају услове уговора (тарифе) са постојећим снабдевачем у односу на укупан број купаца)**

Тренутно Агенција не располаже податком о овом показатељу. Потреба да се уведе показатељ је препозната и у току је комуникација са ЕПС, који је кључни снабдевач.

Неактивност купаца – проценат купаца који нису променили доминантног домаћег (гарантованог) снабдевача је индикатор незрелости тржишта. Први знак да се тржиште развија је промена (напуштање) традиционалног (гарантованог) и обично доминантног снабдевача. Купци из категорије домаћинства нису мењали снабдевача у протеклом периоду. Кључни разлог је што нема финансијски повољније понуде од садашње регулисане цене.

Агенција је сагласно својим надлежностима спровела све мере којима се обезбеђује стабилан, транспарентан и недискриминаторан регулаторни оквир за све купце електричне енергије, кориснике система и инвеститоре на начин тако што је донела и дала сагласности на акта предвиђена Законом о енергетици. Међутим, анализа конкурентности на тржишту електричне енергије у Републици Србији је показала да и даље постоји један доминантан снабдевач.

У складу са претходно наведеним, Агенција закључује да овај критеријум није испуњен.

2. ОЦЕНА ДА СУ КАТЕГОРИЈЕ КРАЈЊИХ КУПАЦА КОЈЕ ИМАЈУ ПРАВО НА ГАРАНТОВАНО СНАБДЕВАЊЕ ОДРЕЂЕНЕ АНАЛИЗОМ ТРЖИШТА И НЕДИСКРИМИНАТОРНИМ ТРЕТМАНОМ СНАБДЕВАЧА

У складу са чланом 2., став 1., тачке 20) и 21) Закона о енергетици гарантовани снабдевач је снабдевач који обезбеђује јавну услугу гарантованог снабдевања којом се осигурава право домаћинства и малих купаца на снабдевање електричном енергијом прописаних карактеристика на територији Републике Србије по разумним, јасно упоредивим, транспарентним и недискриминаторним ценама. У складу са истим чланом и ставом, тачке 71) мали купци електричне

енергије су микропредузећа, мала предузећа и предузетници који испуњавају критеријуме за разврставање у микро и мала предузећа у складу са законом којим се уређује рачуноводство.

Такође, чланом 190., став 3. и 4. одређено је да је гарантовани снабдевач дужан да сваке године до 30. априла утврди листу крајњих купаца који испуњавају услове за малог купца. У случају да крајњи купац, кога снабдева гарантовани снабдевач, престане да испуњава услове за стицање статуса малог купца гарантовани снабдевач дужан је да са њим раскине уговор до 1. јуна текуће године. Ставом 5. истог члана одређено је да се гарантовано снабдевање по аутоматизму остварује без захтева крајњег купца и почиње престанком уговора о снабдевању са ранијим снабдевачем, за купце који имају право на гарантовано снабдевање, а на основу обавештења које оператор система доставља гарантованом снабдевачу, осим у случају раскида уговора о снабдевању због неизвршења уговорних обавеза.

У складу са ставом 3., члана 89. Закона о енергетици Агенција се обратила Министарству рударства и енергетике РС ради провере испуњености услова и критеријума наведених у тачки 2), став 2., члана 89. закона, а који наводи да је потребно проверити да су категорије крајњих купаца које имају право на гарантовано снабдевање одређене анализом тржишта и недискриминаторним третманом снабдевача.

Министарство рударства и енергетике РС је у свом одговору Агенцији навело да може само цитирати одредбе закона које се односе на гарантовано снабдевање, а не може доставити конкретне податке о категоријама купаца које имају право на гарантовано снабдевање произашле из анализе тржишта и податке о недискриминаторном третману снабдевача.

Министарство је сагласно Закону о енергетици и члану 190. овог закона побројало категорије купаца електричне енергије које имају право на гарантовано снабдевање, а то су:

- домаћинства као крајњи купци који купују електричну енергију за потрошњу свог домаћинства искључујући обављање комерцијалних или професионалних делатности;
- мали купци електричне енергије који су микропредузећа, мала предузећа и предузетници који испуњавају критеријуме за разврставање у микро и мала предузећа у складу са законом којим се уређује рачуноводство;
- традиционалне цркве и верске заједнице дефинисане законом који уређује правни положај цркава и верских заједница.

Обавеза успостављања базе података о свим купцима из наведених категорија купаца је у надлежности гарантованог снабдевача.

Такође, прелазном одредбом члана 125. став 2. Закона о изменама и допунама Закона о енергетици прописано је да енергетски субјект који има лиценцу за обављање делатности јавног снабдевања електричном енергијом на дан ступања на снагу овог закона, по истеку важења ове лиценце наставља да снабдева домаћинства, мале купце и традиционалне цркве и верске заједнице дефинисане законом којим се уређује правни положај цркава и верских заједница, по основу лиценце за снабдевање електричном енергијом, по регулисаним ценама, као и да остварује друга права и извршава обавезе у складу са овим законом, са правима и обавезама гарантованог снабдевача, до именовања гарантованог снабдевача у складу са законом.

На основу наведеног, недискриминаторни третман снабдевача при избору снабдевача који ће обављати гарантовано снабдевање, обезбедиће се применом поступка јавног тендера који је прописан чланом 191. Закона о енергетици, када се стекну услови из члана 126. став 14. Закона о

изменама и допунама Закона о енергетици, односно најкасније шест месеци од сазнања да је престала потреба за регулацијом цена.

На основу одговора Министарства, а на захтев из тачке 2), става 2., члана 89. закона, Агенција је оценила да није испуњен услов и критеријум да су категорије крајњих купаца које имају право на гарантовано снабдевање одређене анализом тржишта. Што се тиче недискриминаторног третмана снабдевача при избору снабдевача који ће обављати гарантовано снабдевање сматрамо да ће се обезбедити применом поступка јавног тендера који је прописан чланом 191. Закона о енергетици уколико тај поступак буде спроведен у складу са правним прописима који покривају ову област.

3. ОЦЕНА ДА СУ СВИ КРАЈЊИ КУПЦИ НА ГАРАНТОВАНОМ СНАБДЕВАЊУ ИНФОРМИСАНИ О МОГУЋНОСТИМА ДА БИРАЈУ КОНКУРЕНТНЕ ТРЖИШНЕ ПОНУДЕ, ДА БУДУ ДИРЕКТНО ИНФОРМИСАНИ НАЈМАЊЕ СВАКОГ КВАРТАЛА О ДОСТУПНОСТИ ПОНУДА И УШТЕДА НА КОНКУРЕНТНОМ ТРЖИШТУ, ПОСЕБНО О УГОВОРИМА СА ПРОМЕНЉИВИМ ЦЕНАМА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ДА ИМ БУДЕ ОБЕЗБЕЂЕНО ПРУЖАЊЕ ПОМОЋИ ЗА ПРЕЛАЗАК НА ДРУГУ ТРЖИШНУ ПОНУДУ

Закон о енергетици члан 197б. прописује да Агенција има обавезу да успостави и редовно ажурира Апликацију за поређење цена електричне енергије за купце из категорије домаћинство и мали купци са очекиваном годишњом потрошњом испод од 100.000 kWh и да имају право на бесплатан приступ апликацији за поређење понуда снабдевача, укључујући понуде за уговоре са променљивом ценом електричне енергије.

Агенција је у фази израде дате апликације и очекује се да ће бити успостављена у току 2025. године.

Такође, Агенција ће у складу са новом законском обавезом донети нова Правила о промени снабдевача и агрегатора, пратити примену овог акта, број притужби на рад оператора система и снабдевача код промене снабдевача и др. Уговоре са променљивим ценама ће достављати снабдевачи, и биће омогућено њихово приказивање у калкулатору за поређење цена електричне енергије.

У складу са ставом 3., члана 89. Закона о енергетици Агенција се обратила „Електропривреди Србије“ АД, Београд ради провере испуњености услова и критеријума наведених у тачки 3), став 2., члана 89. закона, а који наводи да је потребно проверити да су сви крајњи купци на гарантованом снабдевању информисани о могућностима да бирају конкурентне тржишне понуде, да буду директно информисани најмање сваког квартала о доступности понуда и уштеда на конкурентном тржишту, посебно о уговорима са променљивим ценама електричне енергије и да им буде обезбеђено пружање помоћи за прелазак на другу тржишну понуду.

„Електропривреда Србије“ АД, Београд је у свом одговору Агенцији навела да су информисали крајње купце на гарантованом снабдевању на начин што су објавили информацију за купце са правом на гарантовано снабдевање, у вези услова и критеријума наведених под тачком 3) члана 89. став 2. Закона о енергетици на интернет страници „Електропривреде Србије“ АД, Београд.

Садржај поменуте информације са интернет странице „Електропривреде Србије“ АД, Београд је следећи:

Обавештавамо Вас да је гарантовано снабдевање јавна услуга којом се осигурава право домаћинства и малих купаца на снабдевање електричном енергијом прописаних карактеристика на територији Републике Србије по разумним, јасно упоредивим, транспарентним и недискриминаторним ценама. Купац из категорије домаћинство је крајњи купац који купује електричну енергију за потрошњу свог домаћинства искључујући обављање комерцијалних или професионалних делатности. Мали купци електричне енергије су микропредузећа, мала предузећа и предузетници који испуњавају критеријуме за разврставање у микро и мала предузећа у складу са законом којим се уређује рачуноводство.

Сви крајњи купци који имају право на гарантовано снабдевање, укључујући и купце-произвођаче, поред могућности да закључе уговор о снабдевању са гарантованим снабдевачем, имају могућност и закључења уговора о снабдевању на отвореном тржишту са неким од снабдевача електричном енергијом.

Листу доступних снабдевача са активним лиценцама за снабдевање електричном енергијом на отвореном тржишту у Републици Србије можете видети на сајту Агенције: <https://www.aers.rs/снабдевање-електричном-енергијом>, међу којима је и ЕПС АД Београд.

О конкретним тржишним понудама и могућностима за закључење уговора о снабдевању на отвореном тржишту можете се упознати на интернет страницама лиценцираних снабдевача, укључујући и могућност закључења уговора о снабдевању са променљивим ценама електричне енергије.

Уговор о променљивој цени електричне енергије је уговор о снабдевању електричном енергијом између снабдевача и крајњег купца, који одражава промене цена на организованом тржишту, укључујући тржишта за дан унапред и унутардневна тржишта, у интервалима који су најмање једнаки интервалима одређивања цена на том тржишту.

Наведени уговор можете закључити са снабдевачем на отвореном тржишту који снабдева најмање 200.000 купаца.

Предуслов за закључење уговора о снабдевању са променљивим ценама је уградња напредног бројила, о чему се можете информисати на интернет страници оператора дистрибутивног система „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд <https://elektrodistribucija.rs>.

У случају да се одлучите за закључење уговора о снабдевању са неким од снабдевача на отвореном тржишту, неопходно је да преко новог одабраног снабдевача поднесете Захтев за промену снабдевача. У складу са Правилима о промени снабдевача, предуслов за промену снабдевача је измирење доспелих обавеза тренутном гарантованом снабдевачу, при чему ће ЕПС АД Београд као гарантовани снабдевач пружити сву помоћ за прелазак на другу тржишну понуду.

У случају купца-произвођача са правом на гарантовано снабдевање, даном промене снабдевача завршава се годишњи период за поравнање потраживања и обавеза између купца-произвођача и снабдевача и почиње нови.

Агенција је мишљења да је „Електропривреда Србије“ АД, Београд информисала крајње купце на гарантованом снабдевању о могућности да формирају конкурентне тржишне понуде. Међутим, имајући у виду да апликација за поређење цена електричне енергије је и даље у фази израде, Агенција закључује да овај критеријум није испуњен.

4. ОЦЕНА ДА СЕ СВИ КРАЈЊИ КУПЦИ ИНФОРМИШУ О МОГУЋНОСТИМА УГРАДЊЕ НАПРЕДНИХ БРОЈИЛА, ДА СЕ НЕ ДОВОДЕ У НЕПОВОЉАН ПОЛОЖАЈ ПО ПИТАЊУ УГРАДЊЕ НАПРЕДНИХ БРОЈИЛА У ОДНОСУ НА КУПЦЕ ИЗ ИСТЕ КАТЕГОРИЈЕ ПОТРОШЊЕ И ДА ИМ СЕ ПРУЖИ СВА НЕОПХОДНА ПОМОЋ

У складу са чланом 2., став 1., тачка 90) Закона о енергетици напредни мерни систем („smart metering system“) је електронски систем који укључује напредне мерне уређаје за мерење протока енергије, подсистеме за пренос, складиштење, обраду и анализу података о енергији, као и централни управљачки подсистем који омогућава двосмерну комуникацију са напредним мерним уређајима користећи неки облик електронске комуникације.

У складу са ставом 3. члана 89. Закона о енергетици Агенција је дужна да приликом припреме овог извештаја провери да се сви крајњи купци информичу о могућностима уградње напредних бројила, да се не доводе у неповољан положај по питању уградње напредних бројила у односу на купце из исте категорије потрошње и да им се пружи сва неопходна помоћ.

У складу са чланом 138. Закона о енергетици оператор дистрибутивног система утврђује техничке захтеве за увођење разних облика напредних мерних система и анализира техничку и економску оправданост увођења напредних система мерења, ефекте на развој тржишта и користи за појединачне категорије крајњих купаца електричне енергије и израђује план имплементације економски оправданих облика напредних мерних система и доставља га Агенцији ради прибављања мишљења. Планом развоја дистрибутивног система ће се обухватити увођење напредних мерних система у складу са планом имплементације.

Агенција у складу са чланом 55. Закона о енергетици даје мишљење на план имплементације економски оправданих облика напредних мерних система који доноси оператор система.

Оператор дистрибутивног система није доставио Агенцији план имплементације економски оправданих облика напредних мерних система ради прибављања мишљења.

У складу са ставом 3., члана 89. Закона о енергетици Агенција се обратила „Електродистрибуцији Србије“ д.о.о., Београд ради провере испуњености услова и критеријума наведених у тачки 3), став 2., члана 89.

„Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд је у свом одговору Агенцији навела да је у последњем кварталу 2023. и током 2024. године реализовала кампању за обавештавање корисника целокупне јавности о предностима увођења напредних, паметних дигиталних бројила. Циљеви кампање су информисање корисника о примени новог система мерења електричне енергије и предностима које паметна бројила доносе у погледу укупне енергетске ефикасности, као додатно појашњење самог процеса увођења паметних бројила.

Током кампање организован је стручни панел-расправа са које су извештавали сви кључни медији са националном покривеношћу.

Представници „Електродистрибуције Србије“ д.о.о. Београд су увише наврата говорили о теми паметних бројила у електронским медијима и националној новинској агенцији, пласиран је велики број текстова штампаним медијима и на интернет порталима. Организована су гостовања енергетских стручњака на телевизијама који су широкој јавности представили предности модерних мерних система.

У кампању је укључена Национална организација потрошача Србије да би корисници добили информације од независног тела од поверења.

Припремљени су и пласирани промотивни материјали за кампању, укључујући промотивни анимирани филм који објашњава функцију паметних бројила. Филм је доступан корисницима на интернет страници „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд.

Корисници и целокупна јавност обавештени су да се замена аналогних бројила новим паметним дигиталним бројилима са даљинским читавањем обавља по изабраним областима у складу са приоритетима. До сада је у рекордном року постављено више од 520.000 паметних бројила на територијама Београда и Новог Сада. Уградња нових напредних мерних уређаја биће настављена са циљем да до краја деценије у дистрибутивном систему буде 80 одсто паметних бројила. Кампања обавештавања јавности о могућностима и предностима паметних бројила биће настављена 2025. године пошто се очекује наставак масовне замене захваљујући средствима из кредита ЕИБ и ЕБРД која су намењена за уградњу још 600.000 напредних уређаја за мерење потрошње електричне енергије.

Иако оператор дистрибутивног система „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд у свом одговору наводи да је у претходном периоду извршио постављање одређеног броја напредних мерних система на територији Београда и Новог Сада, с обзиром да Агенцији није достављен план имплементације напредних мерних система, који би био саставни део плана развоја дистрибутивног система, Агенција је мишљења да оператор дистрибутивног система није испунио ову законску обавезу јер је имплементацију напредних мерних система вршио без претходног давања мишљења Агенције на план имплементације, као и без давања сагласности на план имплементације кроз давање сагласности на план развоја дистрибутивног система.

Даље, иако оператор дистрибутивног система „Електродистрибуција Србије“ д.о.о. Београд наводи да је у претходном периоду организовао кампању за обавештавање корисника целокупне јавности о предностима увођења напредних бројила, Агенција је мишљења да овакве кампање нису довољне да се сви крајњи купци информишу о могућностима уградње напредних бројила, да се не доводе у неповољан положај по питању уградње напредних бројила у односу на купце из исте категорије потрошње и да им се пружи сва неопходна помоћ.

У складу са претходно наведеним, Агенција закључује да овај критеријум није испуњен.

ЗАКЉУЧАК

У условима када регулисана цена електричне енергије за гарантовано снабдевање заостаје за тржишном ценом која би била стимулативна и за друге снабдеваче, нема значајног уласка на тржиште нових снабдевача, а купци немају интереса да мењају снабдевача, све заједно резултира постојањем само једног доминантног снабдевача. При томе, треба имати у виду да је успостављен стабилан, транспарентан и недискриминаторан регулаторни оквир за све купце електричне енергије, кориснике система и инвеститоре који не представља препреку за раст цена електричне енергије и достизање њеног адекватног нивоа који би био подстицајан за конкуренцију.

Агенција је оценила да није испуњен услов и критеријум да су категорије крајњих купаца које имају право на гарантовано снабдевање одређене анализом тржишта.

Агенција ће предузимати, подстицати и предлагати активности којима ће се стварати услови за ефикасније функционисање тржишта енергије. То се превасходно односи на:

- развој неопходних алата који представљају подршку функционисању тржишта, као што је израда апликације за поређење цена електричне енергије за купце из категорије домаћинство и мали купци са очекиваном годишњом потрошњом испод од 100.000 kWh која тренутно није у функцији, која ће омогућити упоредни транспарентан преглед расположивих понуда заинтересованих снабдевача и која ће бити успостављена у току 2025. године.
- информисање и образовање купаца енергије и јачање њихове свести о могућности промене снабдевача - крајњи купци на гарантованом снабдевању су информисани о могућностима да бирају конкурентне тржишне понуде, надзираће се редовност и начини информисања и пружање помоћи за прелазак на другу тржишну понуду.
- унапређивање комуникације са снабдевачима и у заједничком раду настојање да се отклоне све препреке које су препознате као ограничавајући елементи за даљи развој тржишта.

Корисници и целокупна јавност су информисани о замени аналогних бројила новим паметним дигиталним бројилима са даљинским читавањем која се обавља по изабраним областима. Уградња нових напредних мерних уређаја као и кампања обавештавања јавности о могућностима и предностима паметних бројила биће настављена у наредном периоду. Редовност и свеобухватност информисања ће бити редовно контролисана.

Агенцији није достављен план имплементације напредних мерних система, који би био саставни део плана развоја дистрибутивног система. Оператор дистрибутивног система није испунио ову законску обавезу што резултира неиспуњењем критеријума по коме крајњи купци не смеју да се доведу у неповољан положај по питању уградње напредних бројила у односу на купце из исте категорије потрошње и да им се пружи сва неопходна помоћ.

Имајући и виду напред наведено укидање регулације цена за гарантовано снабдевање није прихватљива опција.